Järvi-Suomen Energia Oy
Prikaatinkatu 3 D
PL 3, 50101 Mikkeli
50100 MIKKELI
Arto Nieminen

Eduskunnan talousvaliokunta
TaV@eduskunta.fi

Asia: HE 45/2025 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sähkömarkkinalain ja maakaasumarkkinalain 12 ja 96 §:n muuttamisesta – HE 45/2025 vp

Järvi-Suomen Energia Oy:n lausunto hallituksen esitykseen sähkömarkkinalain ja maakaasumarkkinalain 12 ja 96 §:n muuttamisesta.

Kiitämme mahdollisuudesta lausua hallituksen esitystä ja toteamme lausuntonamme seuraavaa.

SÄHKÖNKULUTUKSEN JA TUOTANNON TEHOKAS LIITTÄMINEN SÄHKÖVERKKOIHIN ON ENERGIAMURROKSEN JA SUOMEN KILPAILUKYVYN VARMISTAMISEN EDELLYTYS

Energiamurroksen ja sähköistymisen välttämätön edellytys on sähköverkkojen riittävä ja oikea-aikainen kehittäminen. Riittävien verkkoinvestointien varmistaminen ja verkkojen kehittäminen kustannustehokkaalla tavalla ovat avainasemassa Suomen hiilineutraaliustavoitteiden saavuttamisessa sekä kilpailukyvyn varmistamisessa.

Hallituksen esityksen sisältämät lainsäädännön uudistukset ovat tarpeellisia suurjännitteisten sähköverkkojen tehokkaan ja toimivan kehittämisen edistämiseksi.

Kantaverkon ja suurjännitteisen jakeluverkon kehittämisvastuut

Pidämme esitettyjä muutoksia perusteltuina. Nostamme kuitenkin esiin huolen tulkinnanvaraisuudesta sen osalta, miten määritetään se verkonhaltija, jolla alueellisen ja paikallisen suurjänniteverkon kehittämisvastuu ehdotuksen mukaisesti kulloinkin on. Tämä on tarpeen esimerkiksi tilanteessa, jossa suurjännitteisen jakeluverkon haltija ei olisi kykenevä kehittämään uutta suurjännitteistä jakeluverkkoa tai tilanteessa, jossa suurjännitteisen jakeluverkon haltijan verkkoa sijaitsisi toisen verkonhaltijan toiminta-alueella.

Tunnistamme, että lainsäädännössä jokaisen tapauksen täysin yksityiskohtainen kuvaaminen ei ole mahdollista, mutta huomautamme tämän tarkoittavan, että kehittämisvastuun rajaus määräytyy viimekädessä osin vasta tulkintakäytännön kautta. Tämä luo epävarmuutta sekä verkonhaltijoille että liittyjille ennen tulkintakäytäntöjen muodostumista.

Suurjännitteisen jakeluverkon kehittämisvelvollisuuden rajauksen muuttuessa, tulee varmistaa, ettei muutos aseta jakeluverkonhaltijan asiakkaita kohtuuttomaan tilanteeseen tilanteissa, joissa uuden liittyjän tarve edellyttäisi hyvin merkittäviä verkon kehittämiskustannuksia suhteessa esimerkiksi jakeluverkonhaltijan asiakasmäärään ja/tai liikevaihtoon.

Hallituksen esityksen mukaan uuden suurjänniteverkon kehittämisen kohtuullisuuden arviointi olisi tehtävä liittyjän tai liittyjien verkkoon pääsyn tarpeiden kannalta ja sen jälkeen lisäksi

toiminta-alueen suurjännitteisen jakeluverkon haltijan tai jakeluverkon haltijan teknisten, taloudellisten ja organisatoristen voimavarojen sekä verkonhaltijan verkon muihin käyttäjiin kohdistuvien vaikutusten perusteella. Pidämme tärkeänä, että laissa ja sen esitöissä korostetaan, että uuden suurjänniteverkon kehittämisen tulee olla kohtuullista sekä verkonhaltijan että verkonhaltijan muiden asiakkaiden kannalta.

Uuden suurjännitteisen verkon kehittämisvastuun kohtuullisuus verkonhaltijalle korostuu, kun on kyse 400kV suurjänniteverkon kehittämisestä, josta jakeluverkonhaltijoilla ei ole vielä kokemusta tai osaamista. On erittäin tärkeää, ettei tulkintakäytännössä suurjännitteisen jakeluverkonhaltijan kehittämisvelvollisuutta tulkita tiukemmin kuin kantaverkonhaltijan vastaavaa velvollisuutta. Vaikka hallituksen esityksessä on kirjattu kantaverkon kehittämisvelvollisuudesta poikkeavasti lievennys kehittämisvelvollisuuteen, tulkinnan yksiselitteisyyden varmistamiseksi olisi tärkeää todeta selkeästi lain esitöissä, että suurjännitteisen jakeluverkonhaltijan oikeudet kieltäytyä liittämisestä tai osoittaa toinen liittämiskohta ovat laajemmat kuin kantaverkossa.

Tuotannon liittäminen sähköverkkoon

Kannatamme, että tuotannon liittäminen sähköverkkoon mahdollistetaan useilla eri keinoilla, eli jakeluverkonhaltijoiden verkkojen sekä liittymisverkkojen ja liittymisjohtojen kautta. Kannatamme että jakeluverkonhaltijalle mahdollistetaan myös tuotantoa yhteen keräävien verkkojen tai verkon osien kehittäminen suurjännitteisessä sähköverkossa. Pidämme samalla erityisen tärkeänä, että jatkossakin myös sähköntuottajat voivat rakentaa ja operoida yhteisiä sähköntuotannon liittymisverkkoja ilman sähköverkkolupaa.

Näemme kuitenkin tarpeelliseksi vielä selvemmin todeta, että verkonhaltija voi kehittää tuotantoa palvelevia verkon osia silloin, kun se on järkevää verkon kokonaiskehittämisen näkökulmasta. Mikäli verkon osan rakentaminen ei palvelisi verkonhaltijan sähköverkon kehittämistä arvioiden koko verkon kehittämistarpeet, liittyjillä olisi edelleen mahdollisuus rakentaa yhteinen sähköntuotannon liittymisverkko.

Hallituksen esitys ei suoraan kuvaa mitä tapahtuisi tilanteessa, jossa alun perin useampaa liittyjää palvelleesta verkkoluvallisen verkonhaltijan verkon osasta peruuntuu tai poistetaan käytöstä yksi tai useampi siihen liittyvä hanke siten, että jäljelle jäisi vain yksi liittyjä. Tulisi todeta selvästi, ettei verkkoluvallisen verkonhaltijan verkon osaa tule jälkikäteen muuttaa esimerkiksi liittymisjohdoksi.

Eriarvoinen kohtelu sähköntuotannon liittymismaksuissa ei ole perusteltua

Pidämme välttämättömänä, että tämän lainsäädäntömuutoksen yhteydessä kumotaan säädös, jolla pienimuotoinen sähköntuotanto vapautetaan liittymismaksuihin sisältyvistä verkon vahvistamisen kustannuksista1. Jakeluverkon kehittämisvelvollisuuden laajentaminen ilman, että samalla mahdollistetaan liittyjien tasapuolinen kohtelu liittymismaksuissa, johtaa verkon käyttäjien aiempaa eriarvoisempaan kohteluun verkon vahvistamiskustannusten kohdistamisessa.

Energiavirasto on aiemmin linjannut, että samalle kiinteistölle tulee pääsääntöisesti toimittaa useampi liittymä asiakkaan näin halutessa. Hallituksen esityksen mukaisesti jakeluverkonhaltijan kehittämisvelvollisuutta laajennettaisiin kattamaan kahta tai useampaa tuotantolaitosta palvelevan verkon kehittäminen. Pientuotannon vapautus verkon vahvistamisen kustannuksista liittymismaksuissa, Energiaviraston useampaa liittymää koskeva linjaus
sekä kehittämisvelvollisuuden laajentaminen yhdessä kannustavat perusteettomasti pilkkomaan tuotantoliittymiä useaksi pienemmäksi liittymäksi liittymismaksujen välttämiseksi. Tällaista

mahdollisuutta kiertää kustannusvastaavaa hinnoittelua ei tulisi sallia yhdelle asiakasryhmälle.

Erillinen linja

Kannatamme sähkömarkkinadirektiivin mukaisen erillisen linjan mahdollistamista suurjännitteisissä sähköverkoissa. Pidämme tärkeänä, että esityksen mukaisesti erillinen linja ei missään tilanteessa muodosta rengasyhteyttä verkonhaltijan sähköverkon kanssa. Pidämme hallituksen esityksen perusteluihin lausuntokierroksen jälkeen lisättyjä täsmennyksiä ja esimerkkejä erillisen linjan tulkinnasta tarpeellisina ja perusteltuina.

Erillisiä linjoja tulisi lähtökohtaisesti rakentaa tilanteissa, joissa se on sähköjärjestelmän kokonaiskehittämisen kannalta järkevää ja kustannustehokasta. Tulisi kuitenkin pyrkiä välttämään tilanteet, joissa erillisiä linjoja rakentuisi kokonaistehokkuuden kannalta tarpeettomasti rinnakkain tai erillisistä linjoista muodostuisi kohtuuttoman pitkiä esimerkiksi suhteessa liittymisjohtoihin. Erillisille linjoille voisi olla perusteltua asettaa linjan pituuteen/etäisyysteen perustuva rajaus esimerkiksi siten, että rakennettavan erillisen linjan myötä ei lähtökohtaisesti tulisi muodostua pidempiä verkkopituuksia kuin, jos asiakkaat liitettäisiin omilla liittymisjohdoillaan suoraan verkonhaltijan verkkoluvalliseen verkkoon. Tällainen rajaus edistäisi suurjännitteisten sähköverkkojen kehittämistä kokonaistehokkaasti.

Esitämme, että kantaverkkotariffit velvoitetaan mahdollistamaan erillisten linjojen taloudellisen kannattavuuden. Mikäli erillisen linjan liittyjät maksavat tariffeja lähtökohtaisesti nimellistehon perusteella ei synny riittävää kannustetta rakentaa järjestelmää, jossa tuotettu energia kulutetaan paikallisesti. Mikäli tariffit perustuisivat suuremmalta osin erillisen linjan mitattuun antoon/ottoon saavutettaisiin tavoite, jossa tuotettu energia kulutetaan mahdollisimman paikallisesti siirtokapasiteettia säästäen.

Vastustamme erillisen linjan sääntelyn muuttamista alempien jännitetasojen jakeluverkoissa. Tämä on tärkeää erityisesti jakeluverkon asiakkaiden tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi, kustannustehokkaan verkon rakentamiseksi ja rinnakkaisten jakeluverkkojen rakentamisen välttämiseksi. Erillisen linjan nykyistä laajempi käyttö vähentää niitä hyödyntävien asiakkaiden verkkoyhtiölle maksamia verkkopalvelumaksuja ja siirtää nämä kustannukset verkkoyhtiön muiden asiakkaiden maksettavaksi. Tilanne kohtelisi epäoikeudenmukaisimmin niitä asiakkaita, joilla ei ole mahdollisuutta investoida omaan sähköntuotantoon ja erillisen linjan rakentamiseen.

Pidämme jakeluverkon osalta edelleen perusteltuna voimassa olevan lain mukaista rajausta, että erilliset linjat sallitaan jakeluverkossa vain pientuotannolle. Rajausta on arvioitu ja perusteltu erillisen linjan sääntelyn käyttöönoton yhteydessä (HE 265/2020 vp). Tuolloin arvioitiin, että ”erillistä linjaa hyödyntävien loppukäyttäjien ja paikallisten energiayhteisöjen negatiiviset vaikutukset etäisyysriippumattomaan sähkönjakelun hinnoitteluun, harvaan asuttujen alueiden jakeluhintojen tasoon ja verkkopalvelujen saatavuuteen, jakeluverkkojen toimitusvarmuuteen sekä sähköturvallisuuteen ovat vähäisiä ja hallittavissa, kun oikeus rakentaa erillisiä linjoja on rajattu pienimuotoisen sähköntuotannon liittämiseen.” Pidämme tuolloin tehtyjä arvioita ja kirjattuja perusteluja edelleen relevantteina.

Joustavat liittymissopimukset

Kannatamme joustavien liittymissopimuksien mahdollistamista sekä väliaikaisina ratkaisuina nopeamman verkkoon liittämisen mahdollistamiseksi, että pysyvinä ratkaisuina. Joustavia

liittymissopimuksia tulisi voida hyödyntää, kun niillä saavutetaan kokonaistaloudellisesti katsottuna kustannushyötyjä ja etuja koko energiajärjestelmälle ja verkkojen käyttäjille.

Lainsäädännössä ei tulisi aiheettomasti rajoittaa asiakkaiden ja verkonhaltijan mahdollisuutta sopia joustavista liittymissopimuksista myös olemassa olevien liittymissopimusten osalta. On tunnistettavissa tilanteita, joissa liittyjän, verkonhaltijan ja koko sähköjärjestelmän kehittämisen näkökulmasta voisi olla hyödyllistä muuttaa olemassa olevia liittymissopimuksia joustaviksi liittymissopimuksiksi. Sopimuksen muuttamisen tulee luonnollisesti perustua sekä liittyjän että verkonhaltijan vapaaehtoisuuteen.

Pysyvästi joustavat liittymät mahdollistavat kustannustehokkaan toiminnan etenkin, mikäli olemassa olevia liittymiä voi muuttaa yhdessä asiakkaan kanssa joustaviksi. Lupaprosessin tulisi kuitenkin perustua etenkin pienjännitteellä ennalta määritettyihin sääntöihin erillisen lupamenettelyn sijasta. Muutoin uhkana on, että raskas lupaprosessi tukahduttaa periaatteessa tehokkaan lain mahdollisuudet. Kansallinen tehokkuuspotentiaali on kuitenkin merkittävä.

Pidämme kansantaloudellisesti tärkeänä, että jousto ja perinteinen investointi ovat jakeluverkkoliiketoiminnan sääntelyn näkökulmasta tasavertaisia vaihtoehtoja. Tällä hetkellä sääntely sanktioi jouston hyödyntämistä jakeluverkkoyhtiöitä pidemmällä aikavälillä. Joustokannustin mahdollistaa kehitystä väliaikaisesti, mutta sääntelystä puuttuu mekanismi, jolla jouston aiheuttamista operatiivisista kustannuksista saisi tasapuolisesti hyötyä verkon investointikustannuksiin nähden.

Hankelupien tarveharkinnan laajennus

Hallituksen esityksen mukaan uutena hankelupien tarveharkinnan piiriin tuotaisiin myös sähköjohdot, jotka jakeluverkonhaltija rakentaa vastuualueellaan tai vastuualueeltaan sen ulkopuolelle, jos sähköjohto yhdistää jakeluverkonhaltijan sähköverkon osat. Tunnistamme riskin, että muutos voi hidastaa suurjänniteverkkojen kehittämistä. Tunnistamme lisäksi riskin, että muutos yhdessä erillisten linjojen tarveharkintavapautuksen kanssa voi johtaa tehottomaan verkon kehittämiseen.

Pidämme keskeisen tärkeänä, että muutos ei vaikuta suurjänniteverkkoja koskevien hankelupien käsittelyaikaan. Suurjänniteverkkohankkeiden sujuva ja ripeä luvittaminen on keskiössä puhtaan siirtymän ja Suomen kilpailukyvyn varmistamisessa. Hallituksen esityksen keskeisenä tavoitteena on edistää suurjänniteverkkojen kehittämistä asiakkaiden ja yhteiskunnan tarpeisiin. Lakimuutoksilla ei missään nimessä saa samanaikaisesti hidastaa verkon kehityshankkeiden toteutumista.

Liitynnän enimmäisteho

Pidämme tarkoituksenmukaisena, että mitoittavan vian tehorajaa ei kirjata lainsäädäntöön. Sähköjärjestelmä on luonteeltaan muuttuva ja siten myös enimmäistehoraja voi muuttua sähköjärjestelmän kehittymisen myötä.

Pidämme perusteltuna, että jatkossakin enimmäistehoraja asetettaisiin nykylainsäädännön mukaisessa menettelyssä ja se annettaisiin viranomaisen etukäteisessä valvonnassa vahvistettavaksi järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan ehdotuksesta ja järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan olisi annettava asianmukaiset ja merkitykselliset tiedot sähköjärjestelmän salliman suurimman mahdollisen tehonmuutoksen perusteista.

Verkkoinvestointien edellytykset on turvattava

Energiamurros ja Suomen kilpailukyvyn varmistaminen edellyttävät suurjännitteisen sähköverkkojen merkittävää kehittämistä. Suurjännitteisten sähköverkkojen rakentaminen vaatii merkittäviä resursseja ja rahoitusta. Verkkoluvallisen verkkotoiminnan taloudelliset edellytykset riippuvat kaikkein eniten verkkotoiminnan hinnoittelun valvontamenetelmistä ja näiden menetelmien mahdollistamasta kassavirrasta ja sitä kautta investointitasosta.

Vuoden 2024 alusta voimaan tulleet muutokset Energiaviraston valvontamallissa ovat merkittävästi vaikeuttaneet sähköverkkoihin tehtävien investointien toteuttamista. Sähköverkkoyhtiöiden kyky rahoittaa sähköverkoissa tarvittavia investointeja on heikentynyt selvästi.

Olemmekin erittäin huolissamme välttämättömien verkkoinvestointien toteutumisesta. Energiavirasto asettaa valvontamenetelmät riippumattomana viranomaisena itsenäisesti. Pidämme kuitenkin kyseenalaisena vastaavatko Energiavirastolle nykyisessä sähkömarkkinalaissa ja valvontalaissa asetetut tehtävät suomalaisen yhteiskunnan tarpeita. Riittävien ja oikea-aikaisten verkkoinvestointien mahdollistaminen ja näihin kannustaminen tulisi olla keskiössä myös lainsäädännössä, mikäli halutaan mahdollistaa energiamurroksen ja Suomen kilpailukyvyn varmistamisen edellyttämät verkkoinvestoinnit.

Sähkömarkkinalain muuttaminen

Sähkömarkkinalain uudistamisessa ei ole huomioitu mielestämme seuraavia asioita riittävästi.

Myös kantaverkon kehittämissuunnitelmassa jakeluverkonhaltijoiden tulisi esittää suunnitelma keskeisistä jakeluverkkoinvestoinneista, jotka ovat tarpeen jakeluverkon siirtokapasiteetin ylläpitämiseksi sekä uuden sähköntuotantokapasiteetin ja uusien kuormien liittämiseksi jakeluverkkoon seuraavan kymmenen vuoden kuluessa sekä suunnitelma sähkön kulutuksen jouston, sähkövarastojen, jakeluverkonhaltijan energiatehokkuustoimenpiteiden ja muiden vaihtoehtoisten resurssien käyttämisestä vaihtoehtona jakeluverkon siirtokapasiteetin laajentamiselle.

Alueellamme Itä-Suomessa kaikkialla ei ole kantaverkon palvelua saatavilla puhtaalle tuotannolle eikä teollisuudelle jolloin 110 kV:n paikallisten jakeluverkonhaltijoiden alueverkko jää ainoaksi mahdollisuudeksi toteuttaa tuotannon liittyminen markkinoille ja osaltaan auttamassa Suomea puhtaassa siirtymässä sekä tasapainottaa tuotannon jakautumista Suomessa idän ja lännen välillä.

Toimitusvarmuusinvestointien takaraja tulisi siirtää nykyisestä 2036 vuoteen 2040, jolloin takarajan siirto mahdollistaisi maltillisemman hinnoittelupolitiikan jakeluverkon asiakkaille.

Mahdollisten alituottojen kumuloidun määrän siirtäminen yli valvontajakson mahdollistaisi tasaisemman hinnoittelun asiakkaille. Valvontamallin muutoksen myötä tilanne johtaa lyhyessä aikavälissä ensin tariffien nostoon, ja sitten pian tariffien laskuun, mikä näyttäytyy tempoilevana toimintana asiakkaille.

Tehokkaan ja järkevän maankäytön näkökulmasta reguloimattoman tuotannon ja reguloidun kulutuksen tulisi saada siirtyä samoissa johtimissa, joista se voidaan tarkasti erottaa mittauksilla mitkä mahdollistavat kulutuksen niin kuin tuotannonkin kustannusvastaavan hinnoittelun. Hyötynä on, että maapohjia säästyy ja luvittaminen nopeutuu. Tällöin rinnakkaisia liittymis- ja

siirtojohtoja ei tarvitse rakentaa. Myös johtojen materiaali- ja rakentamiskulut voitaisiin näin järkeistää.

Huoltovarmuus tulee ottaa huomioon uudistettavassa sähkömarkkinalaissa ja Energiaviraston valvontamallissa, koska yksityissektorin kriittisinä toimijoina jakeluverkonhaltijat kantavat vastuun kriittisen infrastruktuurin toimivuudesta eri tilanteissa. Jos huoltovarmuus huomioitaisiin kaikessa lainsäädännössä paremmin ja kaikki toimijat siihen reagoisivat olisi kansallinen resilienssi eli kykyä toipua erilaisista koettelemuksista parempi. Materiaalien varmuusvarastoinnista ei tulisi taloudellisesti sanktioida verkkoyhtiöitä viranomaisvalvonnassa.

Pykälä 54b on huolestuttanut alan toimijoita. 54 b pykälässä määritellään, *Käytettävissä olevan jakeluverkonhaltijan kapasiteetin ilmoittamisesta*. Kyseinen pykälä tekee verkon kapasiteettitiedoista julkista riistaa yhteiskunnan lamauttamistoimia suunnittelevalle

Kiitämme vielä lopuksi mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä sähkömarkkinalain muuttamisesta.

Mikkelissä 27.5.2025

Kunnioittavasti

Järvi- Suomen Energia Oy

Arto Nieminen